



15/2/2011

נושאונט מס' 17



דבר העורך

שלום לכם,

מתי בפעם האחרונה השתתפתם במפגש איל"ת? עשרים וחמישה מחברי האגודה נטלו חלק במפגש שנערך בסוף ינואר, ובו הרצה חברנו **משה רימר** על שיטות ההדפסה השונות הנהוגות בעולם הבולאות. כרגיל אצל משה, ההרצאה הייתה מאלפת, והוא השכיל להפוך נושא טכני בעיקרו לסיפור מרתק. מי שלא היה - הפסיד!

בחודשים הקרובים יערכו הרצאות נוספות. בין השאר צפויה גם הרצאה של חברנו **ד"ר יוסף ואלך** על קשרי הדואר בין ישראל לעולם הערבי לאחר מלחמת ששת הימים. לד"ר ואלך יש גם אתר אינטרנט מרתק בנושא זה - www.josefwallach.com, הראוי לביקור.

מלבד מפגשים אלו – המיועדים לכלל חברי האגודה – אנחנו מארגנים גם סמינר המיועד לחברים הרוצים להצטרף למעגל המציגים. הסמינר יכלול מספר מפגשים בהם יוסברו כללי התצוגה השונים, וייערך דיון באוספים ספציפיים. את ארגון הסמינר נטל על עצמו סגן יו"ר איל"ת, **מנחם לדור**. אם ברצונכם ליטול חלק בסמינר אתם מוזמנים ליצור קשר עם מנחם בכתובת ladorm@gmail.com.

ולסיום, ברצוננו להזכיר כי ב-24 בפברואר (כלומר, יום חמישי הבא) תערך האסיפה השנתית שלנו. כרגיל, נפגש בביתן לבולאות ולדואר אשר במוזיאון ארץ ישראל ברמת אביב בשעה 5 אחר הצהרים. בעלי התפקידים באגודה יימסרו דו"חות בדבר שנת 2010, ואת תכניות העבודה לשנה הקרובה. במהלך האסיפה יתקיימו בחירות לבעלי התפקידים – יושב ראש, ועד האגודה וועדת הביקורת. אם אתם מוכנים לשרת בתפקידים אלו אנא פנו למזכיר האגודה, **יורם לוביאניקר**, בדחיפות. מלבד דואר אלקטרוני (noson.ed@gmail.com) ניתן גם לפנות בטלפון – 054-5402723.

מקווים לראותכם באסיפה השנתית, במפגשים ובסמינרים,
יורם ואריק.



מעטפות עם פרסומת מבלגיה ד"ר הדי פייבל

תערוכת הבולים המוצלחת בירושלים חידדה מספר נקודות עבור המציגים התימאטים. המציגים הישראלים הפגינו התקדמות נאה, אולם תמיד ניתן לשפר עוד. בתחום גיוון החומר הבולאי ניתן היה לראות כי רק שניים מבין המציגים הישראלים כללו מעטפות ג'ירו מבלגיה בתצוגה שלהם. לעומת זאת, כל המציגים הסינים שילבו פריטים אלו בתצוגות שלהם. מן הראוי להכיר סוג זה של פריט בולאי, אשר יכול לשדרג כל אוסף.

בשנות העשרים המוקדמות הוחל באירופה השימוש בפרסומות מסחריות על גבי דברי בולים (מעטפות או גלויות הנמכרות בדואר כשהן מבוילות מראש באמצעות הדפס דמוי בול). הפרסומת הינה זולה וזוכה לתפוצה גדולה. למה לא להשתמש בה?

חשוב לציין, כי הפרסומות היו באישור הדואר והודפסו על ידי. דברי הבולים נמכרו באשנב בסניף הדואר עם הפרסומת, ולפיכך יש לראות בפרסומת חלק בלתי נפרד מעיצוב הפריט הבולאי. אחת המדינות הבולטות בתחום זה הינה בלגיה, ובה נעסוק במאמר זה. יש לדעת כי דברי בולים עם פרסומות הונפקו גם במדינות מוספות, ובהן צ'כוסלובקיה, בולגריה, הונגריה, ברית המועצות והולנד. לעומת זאת קיימים פריטים שבהם הפרסומת הודפסה ללא אישור הדואר, לאחר שהפריט הבולאי כבר נמכר לציבור. פרסומות אלו הינן פרטיות ואינן חלק מהפריט הבולאי. דוגמה בולטת הינה איטליה: קיימות גלויות איטלקיות מרהיבות ובהן פרסומות יפופיות בשלל נושאים. אולם פרסומות אלו הינן פרטיות, ועל כן לא ראויות לתצוגה.



גלוית פובליבל מוקדמת (מספר 18) המתאימה לנושא רכבות או מכוניות



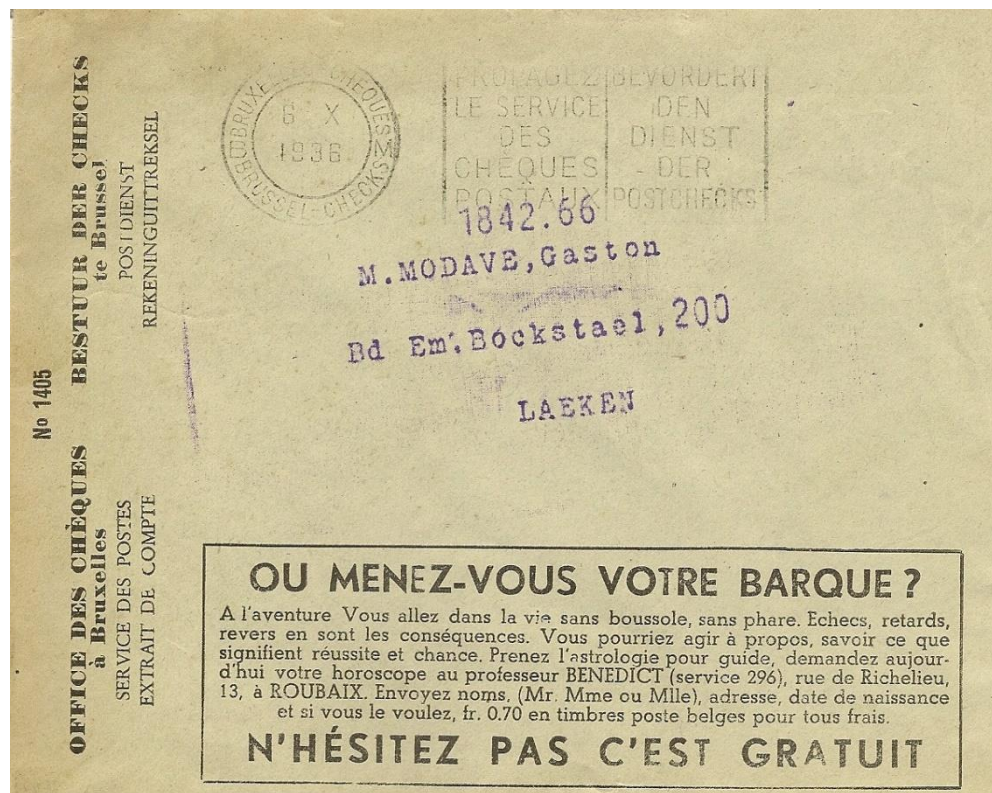
איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

נחזור לבלגיה. צורת הפרסומת המוכרת יותר היא גלויות הפובליבל (Publibel) – קיצור של Belgium-Publicity. תהליך ההכנה הוא פשוט: החברה המזמינה את הפרסומת מספקת גלופת ציור, ואילו הדואר מספק את הנייר להדפסת הגלויות. המדפיס – "הסוכנות הבלגית לפרסומת", חברה שהיא זכיון של הדואר – מכין בתחילה מספר פריטים ללא ערך (Proof). לאחר קבלת האישור מהחברה המזמינה ומהדואר מכינים את הפריטים בצורה הסופית.

השימוש בגלויות פובליבל החל בשנת 1933, וכיום ידועות למעלה מ-6,000 פרסומות שונות על גבי גלויות פובליבל בשתי השפות הרשמיות, צרפתית ופלמית. ברוב התצוגות התימאטיות ברמה הגבוהה ניתן למצוא גלויות פובליבל המשתלבת בסיפור באופן טבעי. בתצוגות עדיף להשתמש בפריטים שעברו דרך הדואר ולא בגלויות במצב בלתי משומש (Mint).

בצד גלויות הפובליבל קיימות גם מעטפות הג'ירו. לפני שנדון בצד הבולאי שלהן נקדיש מספר מילים לצד הפיננסי – שיטת העברת הכספים הקרויה ג'ירו, אשר העניקה את שמה גם לפריט הבולאי. השיטה של העברת כסף מהקונה למוכר באמצעות צד שלישי ידועה אלפי שנים, מאז ימי מצרים העתיקה. במשך השנים השיטה השתכללה, והפכה לנפוצה בעיקר באירופה. במיוחד בולטות בתחום זה איטליה והולנד של ימי הביניים.



צידה הקדמי של מעטפת ג'ירו מספר 1045 עם פרסומת לאסטרולוג. שימו לב שהמעטפה אינה מבוילת, משום שעלות המשלוח שולמה עם קניית המעטפה



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

בשנת 1616 הוקם בנק ג'ירו בונציה. בשנת 1703 פתח **סמואל אופנהימר** את בנק ג'ירו בווינה – הראשון במדינות דוברות הגרמנית. הוא ייבא את הידע מונציה, ותכנן את הפעלת המערכת במשך למעלה משלושים שנה. איך עבדה השיטה? המשלם שלח במעטפה את הצ'ק למרכז הג'ירו המקומי. עם קבלת הכסף שלח המרכז הודעה למקבל התשלום שהתשלום התקבל. המקבל יכול למשוך את כספו מסניף הבנק שלו ולהשלים את העסקה.

החל משנת 1924 הנפיק הדואר בבלגיה מעטפות ייעודיות להעברת כספים בשיטת הג'ירו, והפרסומות הראשונות הופיעו שנתיים מאוחר יותר. במשך השנים הודפסו 1247 פרסומות שונות על גבי מעטפות ג'ירו, וזאת במקביל להדפסת פרסומות על גבי גלויות פובליבל. תעשיית הפרסומות הניבה הכנסות נאות לדואר הבלגי. בשנת 1934, למשל, הסתכמו הכנסות אלו לסכום של 735,500 פרנקים בלגים. ההכנסות הוקדשו בתחילה למען מובטלי הדואר ולאחר מכן למען השירותים הסוציאליים של הדואר.

כיצד נראות המעטפות? הנה שני הצדדים של מעטפה ג'ירו שנשלחה ב-6 באוקטובר 1936. בחלק הקדמי, בצד הנחיות הדואר, אנו מוציאים פרסומת של אסטרולוג בשם **פרופסור בנדיקט**. החלק האחורי כולו מודגש לפרסומת לרעל עכברים. החלק הזה משמש אותי בהדגמה איך נלחמים במעביר החיידקים הגורמים לדבר.

MORT
aux
RATS

BESTRIJDT
de
Ratten

100 %
Efficacité

100 %
Doeltreffend

Raxox

est :
1° inoffensif
pour hommes et animaux domestiques
2° à l'emploi très économique
et en conséquence bon marché

is :
1° onschadelijk
voor menschen en huisdieren
2° spaarzaam in 't gebruik
en daardoor goedkoop

Demandez prix
à la S. A.
Etablissements
AEROXON
76, rue Léopold, Malines

Vraagt prijs
aan de N. V.
Etablissements
AEROXON
76, Leopoldstraat
Mechelen

PUBLICITY OFFICE, 86, av. Rogier, Bruxelles - Tél. 15,69 00 - Toutes publicités

חלקה האחורי של מעטפת הג'ירו עם פרסומת לרעל עכברים



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

מעטפות ג'ירו קיימות במגוון רחב של נושאים. הנה דוגמא נוספת, ובה פרסומת למכונת דפוס. האם האוסף שלכם כבר כולל מעטפת ג'ירו? אם לא, הרי שכדאי למצוא פריט הולם שישדרג את האוסף כולו.



ד"ר הדי פייבל הוא מבכירי התימאטיקאים בארץ, והיה בעבר יושב ראש איל"ת. הוא מציג אוספים רבים בתחומי רפואה שונים, וכן אוספים בתחומי הקלאסיקה ותולדות הדואר.



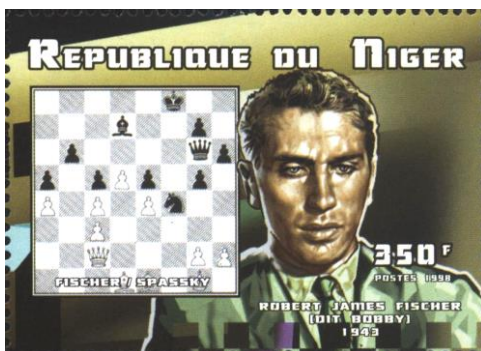
סיפורו של אלוף – חלק ג' יורם לוביאניקר



פישר נגד ספאסקי. התמונה לקוחה מצילומי הטלוויזיה שהטרידו את בובי

ב-11 ביולי 1972 החל הדו קרב של המאה בין אלוף העולם **בוריס ספאסקי** מברית המועצות לבין הטוען לכתר האמריקאי **בובי פישר**. בקרב הראשון ביצע פישר שגיאה גסה ונחל הפסד. הקרב השני כלל לא התקיים: פישר טען, שזמזום מצלמות הטלוויזיה מפריע לו להתרכז, סרב להתייצב למשחק ונחל הפסד טכני. מאחר ולפישר יצאו – בצדק! – מוניטין של אדם קיצוני ובלתי צפוי נראה היה כאילו הדו קרב שכל העולם ציפה לו עומד בפני פיצוץ.

בהגיע המועד לקרב השלישי היה המתח גבוה: האם יתייצב פישר למשחק או שיעמוד על דעתו? בשלב זה גבר יצר התחרות של בובי, והוא הגיע לפתיחת המשחק. אלא שרוח הקרב שלו לא פחתה, והוא דרש שהמשחק יועבר מהאולם המרכזי לחדר צדדי, שם לא יפריעו לו מצלמות הטלוויזיה. המארגנים כבר היו נכונים לדחות את דרישותיו ולהסתכן בתוצאות, אלא שאז התגלה שלבובי יש בן ברית: בוריס ספאסקי לא בא לרייקיאויק הרחוקה כדי לריב על דברים בטלים – הוא בא לדו קרב על אליפות העולם בשחמט! בניגוד ליועציו, שחיפשו דרכים לעצבן את בובי, ספאסקי היה מעוניין – למעשה, כמעט נואש – לשחק נגד פישר, והתנאים הסביבתיים עינינו אותו כקליפת השום. הוא הסכים מייד לתנאיו של פישר, והמשחק הועבר לחדר צדדי.



פישר זכה לניצחון מבריק בקרב החמישי

וככל שהדברים הגיעו ללוח המשובץ לא היו לפישר מתחרים: במשחק השלישי האמור הוא הביס את ספאסקי ללא תנאי – ניצחונו הראשון של פישר על ספאסקי אי פעם. אחרי תיקו מתוח במשחק הרביעי (שנערך כבר באולם הראשי, לאחר שמצלמות הטלוויזיה סולקו באופן סופי) זכה פישר לניצחון נוסף בקרב החמישי, תוך שהוא מציג משחק מבריק. בכך הוא מחק את הפיגור המוקדם אליו נקלע, והישווה את התוצאה הכוללת. לשני השחקנים היו עתה שני ניצחונות מחמישה משחקים, אלא שהמומנטום נטה בבירור לכיוונו של הטוען לכתר.

נראה כי בשלב זה סבל ספאסקי משבירה מנטלית. בחמשת הקרבות הבאים זכה פישר לשלושה ניצחונות, ושני קרבות הסתיימו בתיקו. במונחי נקודות הוא הולך 6.5 – 3.5. מאחר ובשני המשחקים הראשונים בובי הפסיד, הרי שבשמונת המשחקים הבאים הוא הביס את יריבו 6.5 – 1.5. בהיסטוריה של הדו קרבות לאליפות העולם מעולם לא נחל אלוף העולם תבוסה מרה כל כך. הדו קרב של המאה הוכרע, למעשה.



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית

בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

יתר המשחקים היו לפרוטוקול בלבד. ספאסקי שינס מותניים והצליח לשמור על כבודו בסדרה ארוכה של משחקים שהסתיימו בתיקו. פישר מצידו, הוריד מעט את הרגל מהדושה. אחד עשר משחקים נוספים נדרשו על מנת שניצחונו של פישר יובטח גם באופן פורמאלי. בסיכום הייתה התוצאה 12.5 – 8.5. מבין 21 המשחקים שנערכו (שלושת המשחקים האחרונים בוטלו, שכן פישר כבר הבטיח את ניצחונו) נרשמו לפישר שבעה ניצחונות כנגד שלושה הפסדים, מהם הפסד טכני אחד. בובי פישר הוכתר לאלוף העולם בשחמט. הוא הוכיח לכל כי הוא השחמטאי הטוב בתבל, כפי שטען מזה שנים.



עמדת הסיום של המשחק האחרון.
בעמדה זו נכנע ספאסקי,
ופישר זכה בתואר העולמי

ארצות הברית חיבקה את אלוף העולם האמריקאי הראשון. עם שובו לניו יורק הוא זכה לקבלת פנים השמורה לגיבורים לאומיים. אלפי אנשים הריעו לו ברחובות – מחזה שעולם השחמט לא נתקל בו בעבר. מספר החברים באיגוד השחמט האמריקאי הוכפל בין לילה, ולפישר הוצעו אינספור הצעות להשתתף בפרסומות או בפרויקטים שונים. בובי פישר הגשים את שאיפת חייו וניצב בפסגה. מכאן ניתן היה רק לרדת.

* * *

אצל בובי פישר הכל היה קיצוני, וכך גם הנפילה הייתה מהירה וכואבת. מיום שזכה באליפות העולם הוא לא שיחק בשום תחרות, כאילו נפלה עליו אימה פן יפסיד ולו במשחק בודד. כמובן שהעולם לא עצר, ובשנת 1974 ניצח הכוכב הרוסי הצעיר, **אנאטולי קארפוב**, בתחרות המועמדים ונקבע כטוען לכתר. נפתחו מגעים בין שני הצדדים לקביעת מועד לדו קרב על אליפות העולם, דו קרב בו ינסה פישר להגן על תוארו. פישר העמיד לא פחות מ-179 (!!!) דרישות ביחס לדו-קרב, חלקן הגיוניות וחלקן חצופות. האיגוד הבינלאומי לשחמט נענה לכל הדרישות, למעט אחת.

עד אותו שלב היה נהוג שדו קרב לאליפות העולם כולל 24 משחקים. המנצח הוא זה שזוכה ב-12.5 נקודות (עבור ניצחון מעניקים נקודה, בעוד שתיקו מזכה במחצית הנקודה), ובמקרה של שיוויון 12 שומר אלוף העולם על תוארו. פישר דרש שהכללים ישתנו, ושהדו קרב יימשך עד שאחד השחקנים יצבור עשרה ניצחונות, תוך התעלמות ממספר משחקי התיקו. הוא גם דרש שבמקרה של שיוויון 9 - 9 הוא ישמור על תוארו. משמעות דרישתו הייתה שקארפוב יוכל לזכות בתואר העולמי רק אם ינצח בהפרש של לפחות שני ניצחונות. בכך ביקש פישר לעצמו יתרון שלא היה לאף אלוף עולם לפניו.

איגוד השחמט הבינלאומי הסכים לשנות את שיטת התחרות, אך דחה את הדרישה שתוצאת תיקו 9 – 9 תחשב לניצחון לאלוף המכהן. כאשר התברר לפישר שדרישה בודדת זו נתקלת בסירוב הוא הודיע שלא יתייצב להגן על תוארו. לאחר שכל הניסיונות לשנות את דעתו עלו בתוהו לא נותרה לאיגוד העולמי ברירה, ואנאטולי קארפוב הוכתר



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671



אנאטולי קרפוב ירש את פישר ללא קרב.

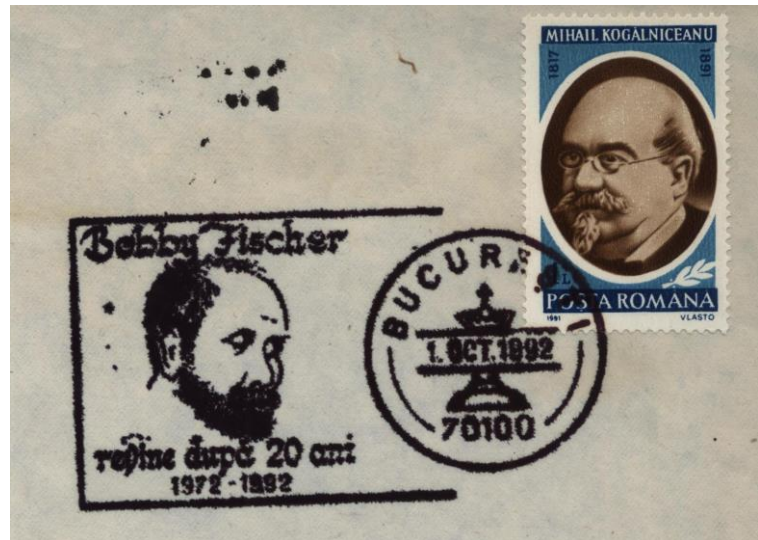
לא לולף העולם ללא קרב. פישר מצדו המשיך לטעון כי הוא אלוף העולם האמיתי, שהרי מעולם לא איבד את תוארו על הלוח המשובץ.

בשנים הבאות נעלם בובי פישר מהעין הציבורית. הוא הסתגר בביתו בקליפורניה, ורק מעטים הצליחו לקיים איתו קשר רציף. איש מהם לא יכול לענות להגדרה של "חבר". בין אותם בודדים ניתן לציין את בוריס ספאסקי: פישר מעולם לא

שכח לו את התנהגותו הספורטיבית למופת ברייקיאביק. מספר שחמטאים, בהם **ויקטור קורצ'נוי וגארי קספארוב** ניסו לשכנע את פישר לחזור לזירה. פישר השיב את פניהם ריקם, ללא הסבר של ממש. הכל היו משוכנעים כי פישר לא ישוב עוד לשחק שחמט תחרותי.

ואז, בתחילת שנות ה-90 פרצה מלחמת אזרחים ביוגוסלביה. האו"ם הכריז על חרם כנגד סרביה, ואסר על קיומם של אירועי ספורט בתחומה. בשלב זה הדהים בובי פישר את העולם כולו בהכריזו על שיבה לזירה: הוא ישחק – כך הודיע – דו קרב גומלין כנגד בוריס ספאסקי, במלאת 20 שנה לדו קרב ההיסטורי ברייקיאביק. יתר על כן: פישר הודיע כי זוהי אליפות העולם האמיתית: לטענתו, כל התוצאות שהושגו בעולם השחמט

מאז פרישתו הינן פסולות, שכן כולן נקבעו מראש כחלק ממזימה שאת פרטיה הוא לא חשף. הצהרה אווילית זו רק הגדילה את המתח: האם, אכן, יפר פישר את חוקי האמברגו? ואם כן, איך תגיב ממשלת ארצות הברית? האם בובי איבד את שפיותו? מה רמתו השחמטאית של פישר לאחר עשרים שנות פרישה? ובעצם, איך הוא נראה אחרי שנים כה רבות?



בשנת 1992 פישר נראה והתנהג כאדם שונה.

התשובות התבררו תוך זמן קצר: פישר שהתגלה לעולם היה אדם שונה מזה שזכה בתואר העולמי עשרים שנה קודם לכן. במקום האיש גבה הקומה ודק הגזרה, הופיע אדם מקריח, מזוקן ושמן. בגלגולו הקודם הוא נחשב כאויב הקומוניזם וכמייצג נאמן של העולם הקפיטליסטי (בובי תמיד דרש סכומי כסף גדולים עבור הופעותיו), והנה עתה התגלה כאדם מלא שנאה כלפי ארצו שלו. למרות היותו יהודי על פי ההלכה הוא הפך לאנטישמי קיצוני. במסיבות העיתונאים אותן ניהל במהלך דו קרב הגומלין ולאחריו הוא



איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית בית יואל, נמל ת"א 40, תל-אביב 6350671

תקף את ארצות הברית ואת ישראל, השמיע האשמות בנוסח הפרוטקולים של זקני ציון והכחיש קטגורית את אמיתותן של זוועות השואה. פישר הפך לניאו נאצי במלוא מובן המילה, למטיף בעליונות האדם הלבן ולאחר הפיגועים ב-11 בספטמבר הודיע על תמיכתו באוסאמה בן-לאדן.

גם מבחינה שחמטאית התברר כי הזמן עשה את שלו. בשנת 1992 היה ספאסקי רחוק מאוד משיאו, ודורג במקום ה-100 בעולם, לערך. פישר היה עדיין שחמטאי טוב ממנו (הוא ניצח בדו-קרב הגומלין בצברו 10 ניצחונות כנגד 5 הפסדים, עם 15 תוצאות תיקו), אך רמתו הייתה רחוקה מאוד מהשחמט הנפלא אותו הציג בשנות השיא שלו. אלוף העולם דאז, גארי קספארוב, העריך כי לו היה מתמודד עם פישר היה מנצח אותו בקלות. להערכה זו שותפים כל מומחי השחמט.

העובדה שפישר הפר את הסנקציות שהוטלו על יוגוסלביה הפכה אותו לעבריין. בארצות הברית הוצא נגדו צו מעצר, והוא הפך לנווד. תחילה התגורר בהונגריה, אחר כך בפיליפינים וביפן, ואת שנותיו האחרונות חי ברייקיאביק.

בובי פישר מת בינואר 2008 בגיל הסימלי של 64 – כמספר המשבצות אשר על לוח השחמט. השחמט היה כל חייו: על הלוח המשובץ הוא זכה להישגים אדירים, תוך שהוא מפגין עליונות ביחס ליריביו שאיש לא הצליח לחקות מאז. אולם מחוץ לשחמט פישר היה אדם מתוסבך ואומלל, המעורר שאט נפש ורחמים.

יורם לוביאניקר, רח' הנמל 40, תל אביב 63506. lubianiker@gmail.com